

SCHOL.

Sicuti enim malignus inquinacionem veneream & proprii corporis, & virorum cum ejusmodi fœminis commercium habentium, certo post se trahit, ita hunc benignum nihil tale secum ferre, sed diu durantem ac inveteratum, pallores, cachexiam, lassitudinem viriumque debilitationem, & præcipue sterilitatem fœminarum inferre: suppressiones autem repentinas ac violentas non ferre, cum has antecedentes sæpissime affectus asthmatici, hysterici suffocatorii, imo epileptici sequantur.

CAPUT V.

DE

VITIIS EXCRETIONIS VRINÆ.

I.

Vitiata urina excretio sub se comprehendit vel excretionis excessum, vel ipsius defectum, vel denique dolorosam aut insciam emissionem.

SCHOL.

Sic ad excessum pertinet, quando copia urinæ excretæ potum assumtum superat, aut nimis cito sine sufficiente alteratione urina emittitur sub diabete.

Ad defectum ex opposito referenda est ischuria, vel plenaria urinæ suppressio, aut ad minimum nimis parca in proportione ad assumpta liquida, ejusdem emissio, quam aliqui mictionem imminutam vocare solent.

Dolorosam mictionem vero constituunt dyluria, & stranguria, ubi non solum pauca, sed simul cum dolore emittitur urina: sicut ab urinæ incontinentia minor sensibilitas & voluntas mingendi occurrit.

Diabetes.

II.

Diabetes est copiosa, & ut plurimum post assumpta potulentata, minus alterata urina crudioris & aqueæ excretio nimis cita,
pro-

proportionem assumptorum superans, a colliquatione humorum oriunda.

SCHOL.

Affectus in se satis rarus existit in praxi medica, ita ut morbi titulum mereatur. Quamvis enim haud raro, sed quasi quotidie contingat, potatores strenuos, vel etiam alios, post copiosum aut tenuem potum, multam quoque brevi tempore emittere urinam, eamque minus tinctam & aqueam, hæc tamen urinæ excretio pro morbo aut læsione diureseos minus accurate habetur, dum hæc a causa occasionali & extranea oriens, temporaria existit, & cessante causa occasionali, facile cessat, nec unquam medici consilium poscat; ideoque pro spuria diabete haberi possit.

Quando autem extra hunc casum, & citra talem causam occurrit, ideoque de facta humorum colliquatione nimia testatur, tunc morbus dici meretur, & hoc respectu satis raro occurrit, & ad affectus infrequentiores referri meretur: cui corporis emaciatio aut symptoma solennis esse solet.

III.

Subiectum generale hujus affectus ordinarie constituunt senes.

SCHOL.

Siquidem in senio consummato facili negotio secretiones naturales diversimode minuuntur, turbantur, sufflaminantur, ideoque in hoc statu materiales multorum morborum senilium suppeditant causas, ita in dato quoque casu hæc generalis dispositio (non tamen sola, cessantibus nempe aliis causis) aliquid conferre potest, ut humores impuriore redditi, in serum copiosum fatiscant, huncque adfectum rarissimum aliquando producant.

IV.

Subiectum speciale primario constituunt renes, secundario ureteres & vesica urinaria.

SCHOL.

Primario intuitu renes accusandos esse, exinde patet, quod hi organum sequestrationis urinæ ordinarium constituant, nec urina, quantum hucusque constat, unquam alibi, nisi in renibus, secernatur, atque secedat, sive de reliquo status naturalis, sive præternaturalis fuerit:

Urete-

vires & vesicam in certam his
fiori & emitti vicia sunt

Causa materialis proxima

causa.

Schol.

Hæc enim materiam continet
quidem quædam visio & ex
er, nec tamen quædam urine p
es habitus de hoc relictis affe
tibus crearet, & hinc quod
ad hanc materiam

Causam antecedentem quærit

substantia, pariter in

Schol.

hæc quod omnes, probabile
sum eorumque habitum in
verum cum largiente ad habitum
hæc, cum hinc quibus pariter
quærit delectat in rebus naturæ
hæc quod concernit, quæ hinc
is, vel sulphureis, vel salin
in coloreque colliquationem h
clere: id quod in specie rebus
sistenti, & oleosorum part
exaltatio inima, quamvis cy

VII.

Causa occasionalis varia nec

ne renes exstimulando copios

inimè Patologia

Ureteres vero & vesicam in tantum his accensemus, quatenus copiosiori transmissioni & emissioni urinæ jam separatae inserviunt.

V.

Causa materialis proxima est urina, quantitate & qualitate peccans.

SCHOL.

Hæc enim materiam constituit excretionis hujus extraordinariæ, & quidem quantitate insolita & excessiva, qua potus & liquida assumpta superat, nec tamen qualitas urinæ peccans considerationem effugit, siquidem historiæ de hoc rarissimo affectu referunt, urinam esse aqueam, omni sedimento carentem, & aliquando pinguedine permixtam, atque sapore ad dulcedinem inclinantem.

VI.

Causam antecedentem quærendam esse putamus partim in renum substantia, partim in humorum dispositione prænaturali.

SCHOL.

Renes quod attinet, probabile admodum est, medullarem, seu tubulosam eorundem substantiam justo laxiorem esse, hancque ob rationem serum cum sanguine ad substantiam vasculosam seu corticalem advectum, cum lymphalibus partibus permixtum, nimis cito transire, antequam debitam in renibus alterationem subire possit.

Humores quod concernit, æque satis probabile est, quod talibus particulis, vel sulphureis, vel falsis imbuti existant, quæ illorum faciliorem citioremque colliquationem & dissolutionem in serum promoverent: id quod in specie testatur conjuncta ut plurimum corporis contabescencia, & oleaginosarum partium in urina supernatio: ut & sitis & exæstuatio interna, quamvis typica non accedat febris.

VII.

Causæ occasionales varia recensentur, ut plurimum tamen tales, quæ renes exstimulando copiosum seri decubitus invitare,
Cöschwitzii Pathologia.

Et vel mediate vel immediate in illis atomiam provocare possunt.

SCHOL.

Hujus census sunt abusus salium diureticorum, vinorum calidiorum, & remediorum positive diureticorum in febribus; nec non acidularum, imo potus thee immoderatus usus. Illis enim ad renes cum sanguine delatis, hi stimulo afficiuntur nimio, ut fibræ tubulorum urinariorum nimium moveantur, & diureseos negotium exacerbetur; quo factò tandem tonus fibrarum labascit, & talis præternaturalis & excessiva urinæ excretio remanet.

His vero purioribus, aut ad minimum multum aquosis, facili negotio fibræ renalium ductuum relaxantur, emolliuntur, tubuli magis patuli redduntur, ut sero & sanguini allabenti facillimum citioremque concedant transitum atque secessionem, ut postmodum ad vesicam in copia depluens, hanc gravitatis pondere onerando, sui frequentiore excretionem urgeat. Et quamquam acidulæ hunc effectum, neque omnes, neque semper edant, aut post se relinquunt, facilius tamen illarum usum hoc sequi potest, si forsitan sub tempestate valde pluviosa multis aquis crudioribus perfundantur, & in sua virtute reliqua multum alterantur & debilitantur; aut si inconsultiori consilio senibus, posthabito respectu temperamenti, aut reliquæ constitutionis corporis, suadeantur.

Ischuria

VIII.

Ischuria est urinæ suppressio, ejusque excretionis imminutio sine dolore.

SCHOL.

Hoc ipso sese distinguit hic affectus ab aliis mox pertractandis urinæ vitiis, quippe quæ, etiamsi urinæ emissionem imminutam ex aliqua parte simul involvant, tamen dolorifica existunt, cum in ischuria dolor sub emissionem abesse debeat. Et quamvis nos haud lateat, ab aliis ischuriam tanquam suppressionem urinæ totalem atque omnimodam, mictioni imminutæ quasi contra distingui & separatim pertractari, nihilominus tamen utramque facile conjunctim pathologicæ tractationi subji-

colle edimavimus, cum
ab invicem differant, de
mianam ipsam inter se m

Ulovia merito disting

tuam.

Abopichica nominamus, quæ
negotio secretionis urinæ, aboppe
re. de morbo per se constituitur.
quod his effectibus morbidis p
natis, et typorum quæque inq

Subjectum generale certum
sua lites.

Causæ enim hanc affectum pro
in temperamento, lesa, acate
vere, quibus: hanc dilapand
ita ad experientia formæ subje

Subjectum speciale sunt organa
consecrata.

ones enim de rebus, æque
e, in tamen, et quævis non
suum partem, mo aliquando
liberæ ipsam tangantur, sec
consequens causæ suppressi

subjici posse existimavimus, cum non essentialiter, sed quoad gradum saltem, ab invicem differant, de reliquo autem quoad causas in genere, & formalitatem ipsam inter se maxime conspirent.

IX.

Ischuria merito distinguitur in idiopathicam & symptomaticam.

SCHOL.

Idiopathicam nominamus, quando a solo vitio viarum urinarum & negotii secretionis urinæ, absque alius cardinalis morbi præsentia dependet, & morbum per se constituit, Symptomatica autem nobis audit, quando aliis affectibus morbidis principalioribus, febrilibus, inflammatoriis, ut symptoma jungitur atque accedit.

X.

Subjctum generale certum hujus affectus æque determinare non licet.

SCHOL.

Causæ enim hunc affectum producentes ejus indolis non sunt, ut illas in temperamento, sexu, ætate, vel aliis rebus naturalibus positive quærere possimus: licet aliquando concurrente aliquid contribuant, unde ab experientia scimus, subjecta varia esse atque diversa.

XI.

Subjctum speciale sunt organa, secretioni & excretioni urine consecrata.

SCHOL.

Renes enim & ureteres, æque ac vesica urinaria diversimode afficiuntur, ita tamen, ut, quamvis non semper conjunctim, tamen alterutra harum partium, imo aliquando omnes simul afficiantur. Renes enim si solitarie spasmo stringantur, secretio urinæ cessat, quam cessantem per consequens excretio suppressa sequi debet.

Si vero tale quid in ureteribus, aut in vesica contingit, urinæ quidem secretio renibus succedere potest, sed nullus conceditur vel transitus per ureteres ad vesicam, vel exitus e vesica. Quando autem omnes partes simul per consensum strictura tali afficiuntur, totum negotium & secretionis & excretionis, necessario tollitur; id quod gravissimum quoque post se trahit periculum.

XII.

Causa ischuria antecedens proxima est spasmus aut obstructio.

SCHOL.

Spasmo enim si afficiantur modo insolito renes in sua substantia, præcipue tubulosa & medullari, nulla potest fieri urinæ in renibus sequestratio, qua deficiente, necessario quoque perit ipsius excretio.

Quod si autem vel ureteres, vel vesica urinaria spasmus patiantur, secretio quidem urinæ salva manere potest in renibus, sed transitus ipsius per ureteres ad vesicam impeditur, ut urina in ureteribus stagnet: id quod præcipue contingere potest, si spasmus circa ureterum insertionem in vesicam speciatim contingit. Si vero a spasmo, liberis manentibus renibus ac ureteribus, sola vesica circa sphincterem stringatur atque claudatur, tunc sola excretio urinæ e vesica damnum patitur.

Obstructio locum habere potest, tam in renibus, a materia mucida, tubulos secretorios renum obliterate, & negotium secretionis urinæ impediente: quam in ureteribus, a sanguine coagulato, post mictum cruentum prægressum: nec minus in meatu urinario a caruncula aliquando præsentē. Et hæc utriusque generis causæ potissimum considerationem subeunt in ischuria idiopathica,

XIII.

Symptomata ischuria causæ proxima sunt essentialiter quidem eadem, spasmus nempe, aut obstructio: sed alium affectum morbidum cardinalem præsentem pro causa antecedente agnoscunt.

SCHOL.

SCHOL.

Sic in febribus, præcipue inflammatoriis, tales spasmi particulares circa renes obtingere possunt, qui urinæ secessionem sufflaminant, ante omnia, si renes ipsi inflammati fuerint, aut vesica simile quid patiatur.

Obstructio vel ureterum, vel meatus urinarii accidit satis frequenter a calculo tam renali, quam vesicali, prout ille vel in ureteribus, vel circa vesicæ sphincterem impactus hæret, lotioque transitum haud concedit.

XIV.

Occasionales quoque & externa, nec minus plane extraordinaria, aliquando occurrunt causa, ischuriam excitantes, & foventes.

SCHOL.

Ad externas & occasionales causas referimus 1. Vulnerationes & læsiones partium vicinarum, quas sæpe spasmus excipit: 2. Urinæ voluntariam & coactam suppressionem, post multi potus ingurgitationem, quæ sane in minus adfuetis tantum in vesicæ sphinctere producere potest motum strictorium, ut plenaria ischuria sequatur. 3. Graviditatem foeminarum, sub qua in ultimis gestationis mensibus aliquando meatus urinarius a mole foetus comprimitur, & ischuriam temporariam producit: 4. Tenesimum intestini recti, a quo per consensum patitur collum vesicæ, & urinarius meatus.

Plane extraordinaria causa aliquando est renum aut ureterum talis exulceratio & erosio, ut urina in abdominis cavum dilabatur. Talem ante tres menses habuimus casum, in uxore militis, quæ per septem dies ischuria laboraverat, & ubi per catheterem nec quidquam urinæ elici poterat: Hanc cum septimo die defunctam aperiremus, utrumque renem exesum atque erosum deprehendimus, ac materia ulcerofo-purulenta repleta & tumida, ureterem dextrum autem prope pelvim admodum dilatatum, & tribus foraminibus majoribus pertusum, unde urina omnis in abdomen effluerat, ibique reperiebatur, ne guttula præsentente intra vesicam.

Dysuria.

XV.

Dysuria est mictio admodum dolorosa, cum speciali sensu ardoris, magnoque excernendi nisu atque conamine stipata, urina tamen modo pauca, modo copiosa profuente.

SCHOL.

Distinguit sese hic affectus eo ipso a mox antecedentibus, quod ad dolorosam emissionem urinæ pertineat, cum diabetes sit excessiva lotii excretio sine dolore, ischuria vero totalis vel partialis suppressio: sicuti etiam stranguriæ ex eo contradistincta manet dysuria, quod illa stillicidio saltem doloroso & molesto sese prodat, hæc autem aliquando ad minimum, largioris quantitatis urinæ emissionem simul concedat.

XVI.

Subjectum hujus molestissimi affectus ut plurimum constituent senes.

SCHOL.

Quamvis haud omnes huic affectui subjiciantur senes, tamen frequentius in senio occurrit, quam apud juniores, cum ordinarie quasi propter secretionum & excretionum debitarum defectum, ad statum cacochymicum, humorumque acrimoniam salfam, inclinent, quæ spasticarum in vesica urinaria stricturearum causa existit; de reliquo aliquando etiam fœminæ huic affectui subjiciuntur, vel in puerperio constitutæ, & fluxus lochialis, vel extra puerperium, mensium suppressionem patientes.

XVII.

Pars affecta est vesica urinaria cum urethra.

SCHOL.

In hac enim obtingentibus strictureis spasticis, ex una parte a fundo vesicæ pressio obtingit pro excernenda urina, cum ex altera parte circa collum stricturea quasi antagonistica eveniat, urinæ exclusionem impediens,

pediens, unde dolores illi & cruciatus oriuntur, donec remittente ex parte circa collum vesicæ spasmus quantitas urinæ collecta excernatur.

XVIII.

Causa hujus dolorifica excretionis urinæ proxima & immediata est spasmus atque strictura vesicæ, quo excretio impeditur.

XIX.

Causa proxima antecedens materialis consistit vel in materia acri, salsa, stimulante, vel in materia premente aut pungente, & meatum urinarium occludente.

SCHOL.

Ad priorem classem referimus peculiarem urinæ acrimoniam falsam, qua tunica vesicæ nervea nimium stimulatur, quæ aliquando dependet ab assumtis causticis diureticis, cujus generis sunt cantharides, a quibus improvide assumtis haud raro dictus affectus ortum ducit.

Nec minus huc pertinet vesicæ urinariæ exulcerata conditio, vel ab universaliore humorum dyscrasia falsa, vel a calculo vesicali asperiore ortum ducens, in quo casu ipsa materia sanioso-ulcerosa molestam sensationem inducit. quam spasmus facile sequitur, qui tanto magis exacerbatur, si urina acris per se falsa locum ulceratum tangit, atque de novo dolores ac cruciatus excitat.

Ad posteriorem classem pertinet calculus vesicæ, licet non asperior, tamen mole sua collum vesicæ premens, meatum urinarium occludens, & pressione sua spasmos ejusmodi gravissimos causans: vel caruncula venerea, meatum urinarium obsidens: vel denique sanguis coagulatus intra vesicam hærens, a mictu cruento, qui præcesserat.

Nec citra rationis aut experientiæ fundamentum, ut causa a quibusdam allegatur fluxus menstruus aut lochialis in sexu fœminino suppressio: quamvis enim a sanguine circa uterum stagnante, immediate dolores in vesica ortum capere nequeant, tamen per consensum & connexionio-

nexionem partium haud raro contingit, ut spasmi, circa uterum oborti, vesicam simul tangant, & dolorificam urinæ emissionem causentur, sicut eodem tempore & modo pathemata tenesmoidea circa intestinum rectum cooriri possunt ac solent.

Stranguria.

XX.

Stranguria est dolorifica urinæ emissio temporaria per stitiditum ipsius, cum frequenti mingendi conatu, & sensu frigido in urethra, sese manifestans.

SCHOL.

Distinguit sese hic affectus a proxime antecedente in eo, quod modus emissionis urinæ sit diversus, duratio affectus differat, nec causæ proximiores plane eadem existant. Modum emissionis quod attinet, in dysuria sufficiens ut plurimum quantitas urinæ simul & semel emittitur, sed cum dolore gravissimo juncto, cum e contrario in stranguria guttatim saltem urina prodeat, & continuum quasi mingendi desiderium urgeat.

Durationem utriusque affectus quod respicit, dysuria ordinarie est affectus chronicus, diu durans, aut si causam continentem in viis urinariis non agnoscat, citra causarum priorum internarum recursum non recurrens: Stranguria vero ordinarie affectus est paucarum horarum, aut ad summum dierum, post causæ proximæ sublationem facile cessans, sed facile quoque, data occasione, recurrens, nullum tamen periculum post se relinquens.

Causæ dysuriæ sicut ordinarie sunt intrinsecæ, ita stranguriæ causæ ut plurimum sunt extrinsecæ & occasionales, facile corrigendæ, aut removendæ.

XXI.

Subiectum generale certum ac determinatum non datur.

SCHOL.

Scia
Hæc enim res pre
di subicitur, aut hinc
eius conditionis sunt, ubi
conditionis fuerit, occurre
v affectum producere possit.

Subiectum speciale est v

hæria,

Distingui potest stranguria

in

Scia

hæpatica nobis talis, que
ut vicinorum partium, mor
ti, & ordinare per breve te
hypochondrica vero est, que
tus calculis jungitur, usque

XX

Consa. hujus affectus m
nolei,

Scia

Uter enim non indiderit, ut
tam in eam dirigendo est.
que post, videretur hinc
egros invadere, vel post corp
no sequentem periferationem
vulvas & clivari: vel post
ligerantium, ut minus debet
vulvas simul ingere fuerint
libi illis motus excretoris, ut
nisi delatit: hincque sensu
sima mecum amicum prod
vici Patiniga

SCHOL.

Haud enim certa ætas præ alia, nec sexus unus præ altero, huic affectui subicitur, aut ab illo immunis manet, quoniam causæ occasionales ejus conditionis sunt, ut facile apud unumquemque, cujuscunque etiam conditionis fuerit, occurrere, & citra individualem dispositionem hunc affectum producere possint.

XXII.

Subjectum speciale est vesica urinaria cum urebra, sicut in dysuria.

XXIII.

Distingui potest stranguria in idiopathicam & symptomaticam.

SCHOL.

Idiopathica nobis audit, quæ citra aliarum ad diuresin pertinentium, aut vicinarum partium, morbum prægressum aut concurrentem, occurrit, & ordinarie per breve tempus durat.

Symptomatica vero est, quæ aliquando affectibus nephriticis, & renalibus calculosis jungitur, iisque ut symptoma supervenit.

XXIV.

Causæ hujus affectus ut plurimum sunt externa & occasionales.

SCHOL.

Licet enim non inficiemur, urinæ acrimoniam falsam magis concentratam in causâ aliquando esse, eamque causas internas prægressas agnoscere posse, nihilominus historia morbi testatur, stranguriam repente ægros invadere, vel post corporis exæstuationem sudorificam, & proxime sequentem perfrigerationem, præcipue abdominis aut regionis coxendicis & ossis sacri: vel post potum cerevisiarum frigidarum aut refrigerantium, aut minus defecatarum, præcipue si forsân cibi fermentescibiles simul ingestæ fuerint: vel denique a calculo renali, quando sub illis motibus excretoriis, urina ex ureteribus in vesicam stillicidio quasi delabitur, hancque sensu molesto afficit, & contractionem spasticam circa meatum urinaryum producit.

Coschwitzii Pathologia.

Bbb

SECT